

Dzieci ulicy
Tożsamość i zmiana

Jolanta Sokołowska

Dzieci ulicy

Tożsamość i zmiana

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2021

Recenzent
dr hab. Halina Steinke, prof. UKW

Redaktor Wydawnictwa
Anna Herzog-Grzybowska

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-252-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel.: 58 523 11 37; 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1. Dzieci ulicy. Ujęcia definicyjne i mechanizmy wykluczania dzieci i młodzieży	13
1.1. Sposoby rozumienia terminu „dzieci ulicy”	13
1.2. Rodzinne przyczyny wypadania dzieci na ulicę	18
1.3. Szkoła jako przestrzeń wykluczania edukacyjnego dzieci i młodzieży	20
1.4. Ulica jako miejsce kształtowania tożsamości	28
Rozdział 2. Streetworking jako metoda pracy socjalnej z dziećmi i młodzieżą	31
Rozdział 3. Metodologiczne podstawy badań własnych	37
3.1. Wprowadzenie w problematykę badań własnych	37
3.2. Przedmiot i cel badań własnych	48
3.3. Problemy badawcze, hipotezy, zmienne i ich wskaźniki	55
3.4. Metody, techniki i narzędzia badawcze	65
3.5. Przebieg i organizacja badań własnych	75
Rozdział 4. Teoretyczne założenia badań na temat radzenia sobie ze stresem oraz poczucia koherencji	89
4.1. Pojęcie i rodzaje tożsamości	90
4.2. Koncepcje tożsamości według Marcii i Eriksona	95
4.3. Proces kształtowania się tożsamości w okresie adolescencji	102
4.4. Środowiskowe uwarunkowania procesu kształtowania się tożsamości	108

Spis treści

4.5. Charakterystyka stresu i radzenia sobie ze stresem	111
4.6. Charakterystyka poczucia koherencji	122
Rozdział 5. Życie na ulicy a poczucie radzenia sobie ze stresem w świetle wyników badań własnych	129
5.1. Analiza wyników badań na temat radzenia sobie ze stresem	129
5.2. Uogólnienia i weryfikacja hipotez	138
Rozdział 6. Życie na ulicy a poczucie koherencji – analiza wyników badań własnych	141
6.1. Analiza wyników badań na temat poczucia koherencji	141
6.2. Uogólnienia i weryfikacja hipotez	155
Rozdział 7. Streetworking jako przestrzeń zmiany w świetle badań empirycznych	159
7.1. Przygotowanie zawodowe badanych streetworkerów	160
7.2. Miejsce streetworkingu w karierze zawodowej badanych	169
7.3. Postrzeganie istoty zmiany oraz sposoby jej wprowadzania	178
7.4. Czynniki motywujące i utrudniające wykonywanie pracy w charakterze streetworkera	198
7.5. Przyszłość streetworkingu – rozwój czy stagnacja?	205
7.6. Podsumowanie	209
Rozdział 8. Dzieci ulicy – poczucie sprawstwa a potrzeba wsparcia	213
Rozdział 9. Ocena użyteczności i jakości projektów pracy ulicznej skierowanych do dzieci i młodzieży na ulicy w kontekście prezentowanego przez nie poczucia sprawstwa	227
Rozdział 10. Rekomendacje do pracy metodą streetworkingu	237
Bibliografia	243
Spis tabel	259
Spis wykresów	261
Aneks	263